

Dragan Petrovec:
NASILJE POD MASKO
Ljubljana, Sanje, 2015

Esejistično napisano delo, ki sloni na bogatih primerih in osebnem razmišljanju ter izkušnjah avtorja, postavlja mnogo vprašanj različnim strokam. Profesor Petrovec, ki je v našem okolju poznan kot vrhunski strokovnjak na področju izvrševanja kazni, svojo raziskavo postavi v dialog s filozofskimi spoznanji Hannah Arendt o banalnosti zla in Žižkovimi razmišljanji o globalnem nasilju. Zanima ga raznovrstno vsakdanje nasilje, ki se dogaja v institucijah, v različnih vsakdanjih odnosih. Nasilje je skrito pod masko in ga ohranjamo pod masko, v vojnih in revolucionarnih razmerah pa izbruhne v neobvladljive oblike. Nasilje izvajajo ljudje ne glede na spol, starost, izobrazbo. Pozorni bi morali biti do vseh vrst nasilja in razvijati občutljivost do »drobnega« nasilja, ker bi tako – po avtorjevem mnenju – preprečili mnogo nasilnih dejanj. Pozorni moramo biti do vseh vrst opravičevanja nasilja, kot je na primer izjava »malo tepeža otrokom nikoli ni škodilo« ali »politik mora svoje nasprotnike odstraniti«. Okolje lahko nasilje zavira ali spodbuja, prav zato bi morali v vseh vrstah izobraževanja razvijati zmožnosti nenasilnega sodelovanja in odstiranja mask, ki zakrivajo in rutinizirano upravičujejo nasilje kot nekaj samo-po-sebi-umevnega, o čemer se ne sprašujemo. Avtor zapiše (str. 6): »Vsaka maska manj pomeni korak naprej k strpnejši družbi.«

V prvem delu predstavi primere nasilja zdravnikov (poskusi na obsojencih) in znanstvenikov, za katere navadno mislimo, da niso nasilni. Španija je še vedno pretresena zaradi razkritja ugrabitev otrok, ki so se dogajale od španske državljanske vojne dalje v navezavi med zdravniki in nunami ter duhovniki, torej med dvema sistemoma, ki bi morala biti po vseh pričakovanjih nenasilna (zdravstveni in religiozni sistem naj bi skrbel za ljudi). V porodnišnicah so materam dejali, da so novorojenčki umrli, v resnici pa so otroke prodali. Do konca leta 1980 naj bi se zgodilo 300 tisoč takih ugrabitev. Nasilno je bilo tudi prisilno zdravljenje homoseksualcev v okviru psihiatričnih ustanov. Nasilje se je dogajalo med študenti medicine v Oražnovem domu v Ljubljani in maska, s katero so ga ugledni posamezniki opravičevali, je bila izjava, da se je to dogajalo zato, da »mladim ne bi stopilo v glavo«. Nasilno vzgajanje z ledenim tuširanjem in nočnim bedenjem je pokazalo nasprotno. Študentom višjih letnikov »je že stopilo v glavo«, da so nekaj posebnega in da so lahko do brucev nasilni ter to upravičujejo kot boj proti permisivnosti. Avtorjevo ostro vprašanje je, kje se zlorabe končajo, ko (če) padejo vse meje. Strinjamo se z njim, da na to vprašanje ni jasnega odgovora, a si moramo vprašanje vedno znova postavljati.

Naslednji esej se ukvarja z nasiljem v ljudskih običajih, predvsem pri kurentovanju, kjer maska dobesedno zakriva obraz posameznika in dovoljuje nasilje. Omenja še šranganje, prisilno pitje pod masko gostoljubja, fantovščine, ki postajajo nasilne z obešanjem bodočega ženina na križ, in podobno.

V eseju *Prenagljeni optimizem Hannah Arendt* avtor zapiše, da mnogi ljudje niso »banalni«, navadni ljudje, so zločinci (str. 51), mnogi so »psihopatski nadrejeni« delavcem, študentom, pacientom, šolarjem. »Ne spreminjajo se dobri ljudje v slabe, temveč slabi dobijo priložnost, da se pokažejo takšni, kakršni so«, tako začne esej, v katerem razmišlja tudi o idejah Slavenke Drakulić o vojnih zločincih in Liftonovi oceni Mengeleja – vsi naj bi bili »navadni ljudje« – in se vpraša, ali si zatiskamo oči pred slabim, ker je to za človeka preveč boleče, saj bi si moral priznati, da je (latentnega) zla veliko. Kot primer navaja nakupovanje nasilnega pedofilskega materiala med italijanskimi na videz skrbnimi očeti uglednih družin. V družinskem krogu se zgodi nasilje, tudi psihično nasilje, ker ga akterji ne morejo izživeti v drugih okoljih. Fritzel si je ustvaril zasebno koncentracijsko taborišče.

V poglavju z naslovom *Pedofilija in maska pravičništva* prikaže filmske in realne primere, ko so posamezniki neupravičeno osumljeni spolnega nasilja, a se velika agresivnost usmeri nanje potem, ko postane očitno, da dejanja niso storili. Tudi šport je okolje, kjer se izraža nasilje. Opisani so dogodki med navijaškimi skupinami. Nekateri navijači izrecno povedo, da jih najbolj zanima nasilje, tekma pa še najmanj (str. 83). »Zamaskiranje« nasilja v koncept navijaške subkulture je neučinkovito; tako maskiranje nekako opravičuje nasilje. Avtor sicer ne omenja nasilja, ki se dogaja beguncem, omenja pa nasilje do izbrisanih.

Nasilno vedenje je izziv za različne strokovnjake (učitelje, terapevte, socialne pedagoge ...) in različna področja znanja (psihoanalizo, antropologijo, socialno psihologijo ...). Nasilje in način razmišljanja o nasilju sta izredno pomembna za vzgojno-izobraževalno področje. Oblikovati bi morali inovativne programe za razvijanje nenasilnega vedenja, s katerimi bi ljudi ozaveščali o problemih nasilja. Če želimo razvijati dobro, moramo identificirati tudi slabo. Razmišljanja avtorja so izzivalna za različne bralce. Prikrivanje nasilja za masko ali, še več, zavestno lepljenje maske na nasilno vedenje, pa naj bo to v obliki vzgoje, folklore, športa, ne pripomore k razvoju humane in sočutne družbe.

Nataša Rijavec Klobučar